

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
พิษณุโลก เขต 1 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
2. ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
3. หลักการและกระบวนการ การบริหารงานวิชาการ
4. ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ
  - 4.1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
  - 4.2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
  - 4.3. การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนรู้
  - 4.4. การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
  - 4.5. การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
  - 4.6. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
  - 4.7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
  - 4.8. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 5.1. การสอบวัดความรู้พื้นฐาน O – Net
  - 5.2. นำผลคะแนน O-net ไปใช้ในการพัฒนาครูและนักเรียน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1. งานวิจัยภายในประเทศ
  - 6.2. งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

กิติมา ปรีดีลภ (2532, หน้า 47) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียน เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันงานวิชาการยังหมายรวมถึงการอบรมศีลธรรมจรรยา และความประพฤติของนักเรียน เพื่อให้เป็นคนดี มีความสุข ความพอใจตามอัตภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 391) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดีให้เหมาะสมกับเป้าหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญญา แก้วกัญญา (2545, หน้า 17) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะมีโอกาสในการตัดสินใจมากขึ้นทั้งนี้เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจทางการศึกษา ที่ให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รับผิดชอบบริหารงานวิชาการโดยตรง เป็นเรื่องที่สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะต้องปรับตัวอย่างมาก ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้ เข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการบริหาร วิชาการโดยเฉพาะในเรื่องการบริหารหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้นและ โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการทั้ง ทางด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งหมายความว่า ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องรู้และ เข้าใจกรอบแนวคิดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาเป็นอย่างดี จนสามารถนำไปดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นไปตามกรอบ หลักสูตรแกนกลาง และในขณะเดียวกันก็สนองความต้องการ ความสนใจ และศักยภาพของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น รวมทั้งสามารถนำ หลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ ด้วยการ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เพียงพอ เหมาะสม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การ กำหนดนโยบายการวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผล การสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน การบริหารงานวิชาการในด้านงานของโรงเรียนได้แก่ งานควบคุมดูแล หลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การ

วัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานการศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพและ
ประสิทธิภาพของโรงเรียน

นิเรก หอมรส (2548, หน้า 4) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการ
และการอำนวยการทางวิชาการในสถานศึกษาตามสภาพที่เป็นอยู่จริง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 32 – 38) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง
กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมี
ประสิทธิภาพที่สุด อันได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ เนื้อหาวิชาหลักที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ใน
สังคมและรวมถึงการอบรมศีลธรรมจรรยา และความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน เป็นงานสำคัญยิ่ง
เพราะงานวิชาการจะช่วยพัฒนาสติปัญญา ความนึกคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีคุณค่าในสังคม
การบริหารงานวิชาการจะดี มีคุณค่าหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครู จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหาร
และบุคลากรในโรงเรียนควรทราบความหมายของการบริหารงานวิชาการ

จากความหมายของการบริหารงานวิชาการ ของนักการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ที่กล่าว
มา สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับ
การปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และรวมถึงการอบรมศีลธรรม จรรยา เพื่อให้นักเรียนเป็น คน
ดี เก่ง และมีความสุข เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการศึกษาจนเกิด
ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

2. ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 16) ได้กล่าวถึง
ความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า เป็นงานที่สำคัญที่สุดที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาต้อง
ดำเนินการในโรงเรียน ส่วนงานอื่น ๆ เป็นงานที่สนับสนุนให้การดำเนินงานวิชาการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
งานวิชาการยังเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อ ส่งผล
ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนนำไปสู่การยอมรับ ในด้านคุณภาพขององค์กรมาตรฐาน หรือคุณภาพ
การศึกษามักจะได้รับการพิจารณาผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหาร และ
ครูผู้สอนต้องให้ความสนใจด้านงานวิชาการเป็นพิเศษ โดยวางแผนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการ
ปฏิบัติงาน ตลอดจนติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

อำภา บุญช่วย (2537, หน้า 1) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษาทุก
ระดับ ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย วิทยาลัย หรือโรงเรียน การที่จะว่าสถาบันใดมีมาตรฐานก็มักจะ
เอาผลงานวิชาการเป็นสำคัญงานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหาร

ว่าจะเอาจริงเอาจังกับงานวิชาการมากน้อยแค่ไหนดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการเตรียม เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความพร้อมอย่างทั่วถึงก่อน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ และปฏิบัติงานอย่างจริงจัง เพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์

ปัญญา แก้วกัญญา (2545, หน้า 17) กล่าวว่างานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตร และการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน โดยทั่วไปงานวิชาการจะประกอบด้วย การศึกษาปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการในสถานศึกษาไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 33) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มุ่งให้กระจายอำนาจให้การบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญ เป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในโรงเรียน งานวิชาการถือว่าเป็นงานหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นงานหลักทั้งในมุมมองของการบริหารและการปฏิบัติภารกิจของครูถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของหน่วยงานนั้น ๆ เป็นอย่างดี

3. หลักการและกระบวนการ การบริหารงานวิชาการ

กิติมา ปรีดีดีล (2532, หน้า 481) ได้สรุปหลักการที่สำคัญควรนำไปปฏิบัติบริหารงานวิชาการดังนี้

1. จัดทำแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบายหลัก
2. การบริหารงานวิชาการมุ่งการร่วมมือกันทำงาน
3. ควรกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติ
4. ควรส่งเสริมผู้ร่วมงานให้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ
5. ริเริ่มสร้างสรรค้ในการปรับปรุงงานวิชาการ
6. ผู้บริหารควรใช้เทคนิคการส่งเสริมคนอื่นมากกว่าการสอนคนอื่น
7. มีการให้ขวัญกำลังใจในการทำงาน
8. ควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษางานวิชาการ
9. ให้ครูตั้งวัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายของการสอนทุกวิชาที่รับผิดชอบ
10. ติดตามและประเมินผลงาน

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2537, หน้า 54-56) กล่าวถึงหลักการบริหารงานวิชาการไว้ 10 ประการดังนี้

1. การวางแผน ผู้บริหารต้องนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานโยบายแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร และเป้าหมายของโรงเรียนมาวางแผนจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกัน
2. สายงานการบริหารงานวิชาการ มีผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวด คณะกรรมการบริหารงานวิชาการ วางโครงการดำเนินการด้านการจัดการเรียนการสอน
3. การจัดทำโครงการทางวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนร่วมกับผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาร่วมกันจัดทำโครงการทางวิชาการ และจัดทำโครงการทางวิชาการ และจัดทำงบประมาณเพื่อใช้งบประมาณจัดทำแผนปฏิบัติการ
4. การจัดบริการด้านสื่อการเรียน และอาคารสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายและเร็ว
5. การจัดครูเข้าชั้นเรียน และสอนประจำวิชาตามหลักสูตร โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมที่จะทำการสอน
6. การจัดตารางสอน
7. การจัดสอนแทน
8. การวัดผลและประเมินผลการเรียน

9. การประเมินการสอนของคุณ

10. นวัตกรรมและเทคโนโลยีเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน

ฉันทนา จันทร์บรรจง (2550, หน้า 1 -10) หลักการบริหารงานวิชาการในระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ตามที่นำเสนอโดยสำนักงานปฏิบัติการศึกษา มีดังนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและ
สังคมอย่างแท้จริงโดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญ
สูงสุด

3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้
รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

4. มุ่งจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัด
หลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้ง
ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียด อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า หลักการบริหารงานวิชาการในระดับขั้น
พื้นฐาน ตามข้อเสนอแนะของสำนักงานปฏิบัติการศึกษาประกอบด้วย

1. การมีหลักสูตรแกนกลางเป็นกรอบ

2. มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

3. มีส่วนร่วมโดยครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชน

4. จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด

5. ส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วม รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้

6. จัดให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยมีดัชนีชี้วัด

7. ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น ทั้งระดับเขตพื้นที่และ
สถานศึกษา

4. ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษา และมีขอบข่ายกว้าง ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

กิติมา ปรีดีดีลิก (2532, หน้า 58) กำหนดขอบข่ายงานด้านวิชาการไว้ 6 ประการดังนี้

- 1) แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ
- 2) หลักสูตรและการสอน
- 3) การจัดการเรียนการสอน
- 4) สื่อการสอน
- 5) การปรับปรุงการเรียนการสอน และ
- 6) วัดและประเมินผล

ธำรง บัวศรี (2532, หน้า 53) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้คือ การจัดทำหลักสูตร การวางแผนการสอน และการวัดผล การจัดทำตารางสอนและการเตรียมการสอนก่อนเปิดภาคเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 4) ได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้ คืองานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้งาน ด้านการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน งานวัดและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายใน และงานประชุมอบรมทางวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 127) ระบุขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการประกอบด้วยงานต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การวางแผนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ ล่วงหน้า
2. การจัดทำดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนได้แก่ การจัดทำตารางสอนการจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดเอกสารแบบเรียน การปรับปรุงการเรียน การสอน การฝึกงาน
3. การจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้แก่การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุด
4. การวัดผลและการประเมินผลเป็นกระบวนการที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา(2545, หน้า 13) ได้กำหนดขอบข่ายภารกิจด้านการบริหารงานวิชาการ ในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาไว้ 8 ประการ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนรู้
4. การประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา

5. การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
8. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

ฉันทนา จันทน์บรรจง (2550, หน้า 1-2) กล่าวว่า กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 ข้อ 1 กำหนดให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระจายอำนาจด้านวิชาการ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรี ในเรื่องที่จะถือว่าเป็นขอบข่ายการบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 17 ประการ คือ

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนรู้
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุวชน หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ

16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา

17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษ

จากที่นักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาได้กำหนดวิธีการและขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้นั้น สอดคล้องกับกฎกระทรวง ข้อ 1 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของตน แล้วแต่กรณี ด้านวิชาการ 17 ด้าน

แต่อย่างไรก็ดี ในการแบ่งภาระงานบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีความพร้อมแตกต่างกันมาก ทำให้มีการแบ่งภาระงานและขอบเขตการบริหารงานวิชาการที่แตกต่างกันไป ตามขนาดโรงเรียนและความพร้อมด้านการบริหารจัดการของโรงเรียน

สำหรับในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัย มีความประสงค์ที่จะศึกษาการบริหารงานตามขอบข่าย ที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษา ได้กำหนดไว้ 8 ประการคือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนรู้ 4) การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 5) การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษ 6) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษ และ 8) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ เป็นกรอบในการวิจัย

จาก ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการทั้ง 8 ด้านนี้ มีบางด้าน ที่นักเรียนและผู้ปกครอง รับประทานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้านนั้น ๆ ไม่เพียงพอ ที่จะทราบถึงสภาพการบริหารงานวิชาการในด้านนั้น ๆ ได้ จึงทำให้คณะผู้วิจัย เลือกขอบข่ายเพียง 5 ด้านสำหรับนักเรียน ซึ่งได้แก่

- 1) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2) การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนรู้
- 3) การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษ 4) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ และ 5) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษ สำหรับผู้ปกครอง เลือกใช้ขอบข่าย 4 ด้านได้แก่
- 1) การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษ 2) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษ และ 4) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

4.1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4.1.1 ที่มาของหลักสูตรสถานศึกษา

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2545, หน้า 4 - 5) ได้นำเสนอให้เห็นที่มาของหลักสูตรสถานศึกษาในต่างประเทศว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในต่างประเทศนั้นมีการดำเนินการมาก่อนประเทศของเรามากกว่า 40 ปี โดยนับถึงวันประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child-Centred Approaches) ซึ่งจากแนวคิดนี้ทำให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดทำหลักสูตรและมีการทำงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมงานในการวางแผนจัดทำหน่วยการเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะในรัฐวิคตอเรีย ของประเทศออสเตรเลียในช่วงปี 1960s จากการเคลื่อนไหวด้านหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการหลักสูตรขึ้น เพื่อทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร และเป็นการกระตุ้นให้โรงเรียนได้วางแผนและจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่นด้วยตนเอง โดยมีการสนับสนุนและอนุญาตให้ครูหยุดสอนในวันหลักสูตร (curriculum days) เพื่อให้ครูได้วางแผนและดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร ต่อมาได้มีการรวมตัวกันของครูในรัฐวิคตอเรียทำให้เกิดพลังและนำไปสู่การเขียนวารสารที่ชื่อ ครูออสเตรเลีย (Australian Teacher) ซึ่งกลายเป็นวารสารที่ช่วยประชาสัมพันธ์ด้านการศึกษาและการปฏิรูปหลักสูตร ของรัฐต่าง ๆ ในออสเตรเลีย องค์กรหลักที่มีบทบาทสำคัญในปี 1970s คือ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development Centre : CDC) ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องสำคัญที่มีส่วนผลักดันการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ Malcom Skillbeck ซึ่งเขาได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการของศูนย์พัฒนาหลักสูตร ซึ่งต่อมาในปี 1977 ได้มีโครงการสำคัญ คือ โครงการประเมินหลักสูตรโดยครูภายใต้การนำของ Phillip Hughes ซึ่งจะเตรียมครูเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นในการประเมินหลักสูตรของตนเอง โครงการดังกล่าวสิ้นสุดในปี 1982 ซึ่งเป็นความสำเร็จครั้งยิ่งใหญ่จากการที่ครูในรัฐได้รับประโยชน์จากการเข้าประชุมปฏิบัติการและได้รับการชี้แนะเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรของตนเอง

จะเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรในต่างประเทศมีประวัติของการพัฒนาที่ยาวนาน โดยมีจุดเริ่มต้นอยู่ในช่วงปีปี 1960s และเห็นผลสำเร็จบ้างในปี ค.ศ. 1982 แสดงว่าใช้เวลาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานานถึง 22 ปี กว่าที่จะเห็นผลของการพัฒนาที่ชัดเจน

สำหรับประเทศไทยได้เริ่มการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นทางการเมื่อประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

4.1.2 ความหมายการพัฒนาหลักสูตร

สังัด อุทรานันท์ (2527, หน้า 25) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า “การพัฒนา” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Development” มีความหมายอยู่ 2 ลักษณะ คือ การทำให้ดีขึ้นหรือทำให้สมบูรณ์ขึ้น และ การทำให้เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้การพัฒนาหลักสูตรจึงมีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ขึ้น กับการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานเลย

ทาบา (Taba, 1962, p.59) ได้กล่าวไว้ว่า “การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบต่อแนวทางด้านความคิด และความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐาน หรือรูปแบบของหลักสูตร ”

กู๊ด (Good, 1973, p.56) ได้ให้ความเห็นว่า “การพัฒนาหลักสูตรเกิดได้ 2 ลักษณะ คือการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่งเพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอน รวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่าเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่ ”

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974, p.74) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตร อาจหมายรวมถึงการสร้างเอกสารอื่นๆ สำหรับนักเรียนด้วย

กมล ภูประเสริฐ (2545, หน้า 35) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่าหมายถึง การนำเอาหลักสูตรแกนกลางและสาระหลักสูตรมาร่วมกันจัดทำ โดยให้มีความสมบูรณ์ในเรื่องของ มาตรฐานช่วงชั้น มาตรฐานรายปี/รายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค เวลาเรียน หน่วยกิต คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

กรมวิชาการ (2543, หน้า 29) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำสาระของหลักสูตร สถานศึกษาการ

ออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดรูปแบบวิธีการและเกณฑ์การตัดสิน การวัดผลประเมินผลและเอกสารหลักฐานการศึกษา รวมถึง การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรที่นักการศึกษา ได้กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้สามารถอธิบาย สรุปความหมายของการพัฒนาหลักสูตรได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) หมายถึง การจัดทำหลักสูตร การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม และบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4.1.3 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ทาบ (Taba, 1962, p. 59) ได้กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ตามความเชื่อที่ว่าผู้เรียนมีพื้นฐานแตกต่างกัน โดยกำหนดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิจัยความต้องการ: สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่างๆ ของสังคม และผู้เรียน
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย :หลังจากได้วิจัยความต้องการของสังคมและผู้เรียนแล้วจะกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ชัดเจน
3. คัดเลือกเนื้อหาสาระ: จุดมุ่งหมายที่กำหนด แล้วจะช่วยในการเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ้วย ความสามารถของผู้เรียน โดยเนื้อหาต้องมีความเชื่อถือได้ และสำคัญต่อการเรียนรู้
4. จัดเนื้อหาสาระ: เนื้อหาสาระที่เลือกได้ ยังต้องจัดโดยคำนึงถึงความต่อเนื่องและความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้: ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ : ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง
7. กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล : ตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

สังด์ อุทรานันท์ (2527, หน้า 30) มีความเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรมีความครอบคลุมถึงการร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นด้วย การใช้

หลักสูตรและการประเมินหลักสูตรนั้น เป็นกระบวนการอันหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร โดยได้จัดลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ ข้อมูลทางด้านความต้องการ ความจำเป็น และปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ตลอดจนนโยบายทางการศึกษาของรัฐ ข้อมูลทางด้านจิตวิทยา ปรัชญาการศึกษา ความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนวิเคราะห์หลักสูตรเดิม เพื่อพิจารณาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คณะกรรมการดำเนินงานจะต้องร่วมกันพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน โดยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะระบุคุณสมบัติของผู้ที่จบหลักสูตรนั้นๆ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยกำหนดทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ แต่ละรายวิชา ซึ่งจะเน้นการปฏิบัติมากขึ้น โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางร่างกาย และจิตใจ ตลอดจนปลูกฝังนิสัยที่ดีงาม เพื่อให้เป็นพลเมืองดี

3. การกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ หลังจากได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว ก็ถึงขั้นการเลือกสาระความรู้ต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เพื่อความสมบูรณ์ให้ได้วิชาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม กระบวนการขั้นนี้ จึงครอบคลุมถึงการคัดเลือกเนื้อหาวิชาแล้วพิจารณาจัดลำดับเนื้อหาเหล่านั้นว่า เนื้อหาสาระใดควรเป็นพื้นฐานของเนื้อหาใดบ้าง ควรให้เรียนอะไรก่อนอะไรหลัง แล้วแก้ไขเนื้อหาที่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งแง่สาระและการจัดลำดับที่เหมาะสม ตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้

4. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นของการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับครูผู้สอน หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนจะต้องศึกษาทำความเข้าใจ และมีความชำนาญในการใช้หลักสูตร ซึ่งครอบคลุมถึงการเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในโรงเรียนเพื่อเสริมหลักสูตร การนิเทศการศึกษา และการบริหารการบริการหลักสูตร ฯลฯ นอกจากนี้ในขั้นนี้ยังครอบคลุมถึงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ก่อนนำไปเผยแพร่ด้วย

5. การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรว่าเมื่อได้นำหลักสูตรไปใช้แล้วนั้น ผู้ที่จบหลักสูตรนั้นๆ ไปแล้ว มีคุณสมบัติ มีความรู้ความสามารถตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ การประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณค่าสูงขึ้น อันเป็นผลในการนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่

วางไว้ การประเมินหลักสูตรควรทำให้ครอบคลุมระบบหลักสูตรทั้งหมด และควรประเมินให้ต่อเนื่องกัน ดังนั้นการประเมินหลักสูตร จึงประกอบด้วย การประเมินสิ่งต่อไปนี้ คือ

5.1 การประเมินเอกสาร หลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพของ หลักสูตร

ว่ามีความเหมาะสมดี และถูกต้องตามหลักการพัฒนาหลักสูตรเพียงใด หากมีสิ่งใดบกพร่องก็จะได้นำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนจะได้นำไปประกาศใช้ในโอกาสต่อไป

5.2 การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตร สามารถนำไปใช้ได้ดีในสถานการณ์จริงเพียงใด มีส่วนไหนที่เป็นอุปสรรคต่อการนำหลักสูตรไปใช้ โดยมากหากพบข้อบกพร่องในระหว่างการใช้หลักสูตรก็มักได้รับการแก้ไขโดยทันที เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร โดยทั่วไปจะดำเนินการหลังจากได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรไปแล้ว การประเมินหลักสูตร ในลักษณะนี้มักจะทำ การติดตามความก้าวหน้าของผู้สำเร็จการศึกษาว่าสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานเพียงใด

5.4 การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะที่มีความสัมพันธ์และสลับซับซ้อนมาก กล่าวคือ การประเมินระบบหลักสูตรจะมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย เช่น ทรัพยากรที่ต้องใช้ ความสัมพันธ์ของระบบหลักสูตร กับระบบบริหาร โรงเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอน และระบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น

6. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากได้ผ่านกระบวนการประเมินผลหลักสูตรแล้ว ซึ่งเมื่อมีการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมและสังคม จนทำให้หลักสูตรขาดความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 34) ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สารระกานกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่น

2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินภาพสถานการณ์ศึกษา เพื่อกำหนด วิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. จัดทำโครงสร้างและสาระต่างๆที่กำหนดให้มีหลักสูตรสถานศึกษาที่ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหา สาระทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

4. นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารการใช้หลักสูตรให้ เหมาะสม

5. นิเทศการใช้หลักสูตร

6. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

7. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษา หลายท่านและของกระทรวงศึกษาธิการนั้นมีขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า แนว ทิศทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้นจะต้องประกอบไปด้วย การศึกษา วิเคราะห์เอกสาร หลักสูตร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การจัดทำโครงสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ในการ เรียนการสอน รวมไปถึงการนิเทศการใช้หลักสูตร การติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตรและการ ปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร

4.2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

4.2.1. ความหมายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอันเป็น ผลจากการฝึกและประสบการณ์ แต่มีใช้ผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติ ได้มีผู้ให้ความหมาย เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

อุทุมพร จามรมาน (2540, หน้า 24-25) ได้กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ว่า หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ดำเนินการอย่างมีขั้นตอนเริ่ม ตั้งแต่การรับรู้ การคิด การ ประเมิน การเรียนรู้ และมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การสังเกต การสงสัย การอยากรู้คำตอบ การ แสวงหา การคาดคะเน การหาข้อมูล และกาตรวจสอบคำถาม

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 97 - 99) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การนำปัญหาที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาปรับปรุงใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

เกษม วัฒนชัย (2545, หน้า 12-15) ได้กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การรับการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ศรัทธา เคารพ ค่านิยม ทักษะ การงาน ทักษะชีวิต และการครองตน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้สึกรู้คิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้เกิดกับผู้เรียน และโดยผู้เรียนเท่านั้น ซึ่งมีหลักการการเรียนรู้ดังนี้

1. บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น เมื่อสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้หรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว
2. บุคคลจะเรียนรู้ได้เฉพาะในสิ่งที่ตนสนใจที่จะเรียน และต้องอยากเรียน
3. ขั้นตอนการเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปหายาก ความเข้าใจในแต่ละขั้นตอนจะมากกว่าหรือน้อยกว่าขึ้นอยู่กับว่า ผู้เรียนยังคงความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนต้นๆ ได้มากหรือน้อยเท่าไร
4. การสร้างเงื่อนไขเป็นปัจจัยที่ช่วยในการเรียนรู้ และช่วยในการเปลี่ยนแปลง การให้รางวัลหรือการยกย่อง
5. หากผู้สอนและผู้เรียน กำหนดเป้าหมายในแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้ และหากผู้เรียนทำได้สำเร็จ ย่อมเป็นแรงส่งหนุนเพื่อให้ผู้เรียนใฝ่เรียนในขั้นต่อไป
6. ส่วนใหญ่การเรียนรู้ ได้จากการลองถูกลองผิดเช่นกัน ดังนั้นหากผู้เรียนทำพลาด แล้วแก้ไขจนถูกต้องโดยที่ผู้สอนจะช่วยเหลือหรือไม่ก็ตาม ย่อมเป็นการเรียนรู้ที่ดีวิธีหนึ่ง
7. การพัฒนาแนวความคิดไปพร้อมๆ กับกระบวนการเรียนรู้จะช่วยสร้างมโนภาพในใจแก่ผู้เรียน ซึ่งจะเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเขา
8. การเรียนที่เริ่มต้นโดยผู้เรียน ซึ่งทุ่มเทและใจจดใจจ่ออยากเรียนย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ถาวร และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด
9. หากผู้เรียนพร้อมที่จะวิจารณ์ตนเอง และประเมินตนเองอย่างเป็นกลาง ตรงไป ตรงมาได้ก็จะเป็นพื้นฐานให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ฟุ้งตนเองได้และเป็นอิสระ
10. ในโลกปัจจุบัน การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด คือการเรียนรู้ในวิธีการและกลไกของการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545, หน้า 27) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การตรวจสอบและทบทวนขั้นตอนการดำเนินงานในการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา รวมถึงความต้องการของสถานศึกษา และชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 34-35) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผน และจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสาระหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมให้ สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของนักเรียนฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ลูกฝึคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรมทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและ สิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนตามความเหมาะสม

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การตรวจสอบ และทบทวนขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ในการพัฒนา หรือปรับปรุง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา รวมถึงความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน

4.2.2 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า97-98) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต้อง กำหนดแผนการพัฒนา โดยยึดแนวทางในการวางแผนดังนี้

1. การศึกษาปัญหาเพื่อให้รู้ถึงปัญหา และความต้องการของสังคมในทุกๆ ด้าน
2. การกำหนดข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหา ข้อมูลที่กำหนดจะต้องเป็น ข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาปัญหา
3. กำหนดสมมุติฐานการวางแผนการพัฒนาหลักสูตร
4. กำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อที่จะได้กระบวนการในการพัฒนา หลักสูตรตั้งแต่ต้นจนสำเร็จลุล่วงของการพัฒนาหลักสูตร
5. การเลือกบุคคลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรจะสำเร็จไปได้ต้องมีบุคคลที่มี คุณภาพในการทำงาน บุคคลที่ควรกำหนดไว้ในแผนได้แก่ นักพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการศึกษา ศิษยานิเทศก์ และครูผู้สอน

กรมวิชาการ (2545, หน้า 27) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต้อง ดำเนินการดังนี้

1. สถานศึกษานำผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา ข้อเสนอแนะต่างๆ มาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ

2. สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจและเป้าหมาย รวมทั้งยุทธศาสตร์ในการพัฒนาในปีต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 34) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้การอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน แก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลป์ยามมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่นๆตามความเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จะต้องประกอบไปด้วยการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้การอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหา

สาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนตามความเหมาะสมและต้อง จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน แก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆโดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลป์ยานมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่นๆตามความเหมาะสมตลอดจน ส่งเสริมพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

4.3. การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนรู้

4.3.1 ความหมายของการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน

งานวัดผลและประเมินผลมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมทางวิชาการเพราะการวัดผลและประเมินผลทำให้ทราบว่า การเรียนการสอนได้ผลเพียงใดเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ นักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

วิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 116) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการหรือวิธีที่ยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นประการสำคัญ การวัดผลและประเมินผลนี้สามารถดำเนินการได้เป็น 3 ลักษณะ

1. ก่อนการดำเนินการ เป็นการดำเนินการในช่วงเวลาที่ยังไม่ได้นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน เป็นการประเมินหลักสูตรหลังจากที่ได้วาง
2. ขณะดำเนินการ เป็นการดำเนินการในช่วงเวลาที่กำลังนำหลักสูตรที่ได้วางแผนไปใช้ในโรงเรียน ทั้งนี้ต้องยึดหลักการและเหตุผลในชั้นวางแผนหลักสูตรไปใช้
3. หลังดำเนินการ เป็นการดำเนินการ ในช่วงเวลาที่นำหลักสูตรไปใช้แล้ว เป็นการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนหรืออีกในหนึ่งก็คือ การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอนหรืออีกในหนึ่งก็คือ การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการวางแผนพัฒนาหลักสูตรกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนความคิดเห็นของบุคคลบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 201) กล่าวว่า การติดตามประเมินผล หมายถึง การวางแผน กำหนดวิธีการประเมินและการประเมินผล ในการประเมิน จะต้องประเมินในสาระสำคัญของตัวบ่งชี้ Indicator ที่อธิบายถึงประสิทธิภาพของการใช้ หลักสูตรว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ การนำหลักสูตรไปใช้ควรมีการประเมินผลเกี่ยวกับหลักสูตรวัตถุประสงค์ของการประเมินผลเพื่อพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร ซึ่งมีการประเมินทั้งในเรื่องตัวหลักสูตร หรือ

ประเมินแผนประเมินการดำเนินงานตามหลักสูตรและผลการใช้หลักสูตร ซึ่งทั้งสามมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

อำภา บุญช่วย (2537, หน้า 189) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรที่มีอยู่ หลักการและวิธีการค่อนข้างยุ่งยาก ซึ่งทำให้ครูไม่ค่อยเข้าใจ นอกจากนี้การวัดผลและการประเมินผลตามหลักสูตรจะเน้นหนักไปทางด้านความรู้มากกว่าคุณธรรมและทักษะต่างๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 1-8) ได้มีกรอบการประเมินตามหลักสูตรแกนกลางและแนวดำเนินการในการวัดและประเมินผลการเรียนที่สถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 จะต้องพิจารณานำไปกำหนดเป็นแนวปฏิบัติให้เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาของตน ดังนี้

1. ข้อกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกรอบของหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่สถานศึกษาจะนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับแต่ละสถานศึกษานั้น มีข้อกำหนดที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนดังนี้

- 1.1 ดำเนินการวัดและประเมินผลรับชั้นเรียน
- 1.2 ดำเนินการประเมินระดับสถานศึกษา
- 1.3 ดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ
- 1.4 ดำเนินการตัดสินผลการเรียนให้ผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

2. หลักการวัดและประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อให้การวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นไปตามบทพระราชบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปสถานศึกษา กระบวนการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและถูกต้องตามหลักการวัดและประเมินผลการเรียน จึงกำหนดหลักการวัดและประเมินผลการเรียนไว้ดังนี้

2.1 สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบประเมินผลการเรียนของผู้เรียนโดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

2.2 การวัดและประเมินผลการเรียนต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร

2.3 การประเมินผลการเรียน ต้องประกอบด้วยการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน

2.4 การประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องดำเนินการด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ธรรมชาติของวิชา และระดับช่วงชั้นของผู้เรียน

2.5 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบผลการประเมินผลการเรียนได้

2.6 ให้มีการเทียบโอนผลการเรียน ระหว่างสถานศึกษา และ รูปแบบการศึกษาต่างๆ ได้

2.7 ให้สถานศึกษาจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา เพื่อเป็นหลักฐานการประเมินผลการเรียน รายงานผลการเรียน และเป็นหลักฐานแสดงวุฒิและรับรองผลการเรียนของผู้เรียน

3. ภารกิจในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาจากกรอบการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และหลักการวัดประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปประมวลกับแนวการจัดหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีภารกิจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

3.1 การประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

3.2 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.3 การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.4 การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน

3.5 การประเมินตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น จบการศึกษาระดับ

บังคับหรือจบหลักสูตร

3.6 การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ

3.7 การเทียบโอนผลการเรียน

3.8 การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา

3.9 การจัดการซ่อมเสริมผลการเรียน

3.10 การกำกับติดตามและประเมินผลการเรียน

3.11 การรายงานผลการประเมินผลการเรียน

3.12 การจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการประเมินผลของ

สถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 40-42) ได้กำหนดการเทียบโอนผล การศึกษาเนื่องจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางในการจัด การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ได้ 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในขณะที่กำหนดให้การศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐานมีระยะเวลาตลอดหลักสูตร 12 ปี โดยการศึกษาในช่วง 9 ปี แรกเป็นการศึกษาภาคบังคับซึ่ง ที่มีผู้สูงอายุย่างเข้าปีที่ 7 จะต้องเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่ 16 เว้นแต่จะ สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับก่อนครบเกณฑ์อายุดังกล่าว ข้อกำหนดข้างต้นส่งผลให้ผู้ ที่ศึกษาตามรูปแบบต่างๆ จะต้องมีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน และได้รับรองผลการเรียนตามเกณฑ์ของหลักสูตรดังกล่าวด้วย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนจากรูปแบบการศึกษาต่างๆสามารถเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ของตนจากการศึกษาในระบบอื่นๆไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนในระบบที่กำลังศึกษาอยู่ได้ และ ให้ผู้เรียนที่ย้ายสถานศึกษา สามารถใช้การเรียนสถานศึกษาเดิม ไปเป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาของ ตน จึงกำหนดให้มีการเทียบโอนการศึกษา ดังนี้

1. การเทียบระดับการศึกษา

1.1 การเทียบระดับการศึกษาในระบบ ในการนำผลการเรียน ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในระบบ ทั้งการศึกษาจากต่างประเทศแลภายในประเทศ ประเภทสามัญ ศึกษา และประเภทอาชีวศึกษา การศึกษาเฉพาะทาง มาเทียบเท่ากับการศึกษาในระบบระดับใด ระดับหนึ่งแนวดำเนินการเทียบระดับการศึกษาดังนี้

1.1.1 เป็นการพิจารณาเปรียบเทียบระดับจากหลักสูตร การศึกษาที่แสดงระบบการศึกษาตามหลักสูตรหนึ่งในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและ ระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาการเทียบเคียงหลักสูตร และสิ่งที่กำหนดเป็นเงื่อนไขของการ สำเร็จการศึกษาที่สำคัญกับหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรการศึกษา ระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ที่อยู่ในระดับเดียวกัน ตามกรอบหลักสูตรที่กำหนด หน่วยงานกลางเป็นผู้พิจารณาเทียบระดับการศึกษาในระบบและเป็น ศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารที่ เกี่ยวข้อง โดยจัดทำระเบียบ หลักเกณฑ์ ประกาศแนวปฏิบัติ เอกสารและข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเผยแพร่ให้ทราบทั่วกัน

1.1.2 ผู้ขอเทียบระดับการศึกษาในระบบ ได้แก่ บุคคล หน่วยงาน สถานศึกษา สถาบันการศึกษา

1.1.3 ผู้ที่ได้รับการยอมรับให้เทียบระดับการศึกษา จะได้รับเอกสารหลักฐานแสดงผลการเทียบระดับการศึกษา

1.2 การเทียบระดับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการนำผลการเรียน ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ที่ได้จากการศึกษาระบบที่ไม่แบ่งระดับ และการศึกษาตามอัธยาศัย มาประเมินเพื่อเทียบเท่าการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง แนวดำเนินการเทียบระดับการศึกษาให้เป็นไปตามกฎกระทรวง และระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินเทียบระดับการศึกษา ซึ่งมีแนวดำเนินการดังนี้

1.2.1 การเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สถานศึกษาที่รัฐมนตรีกำหนดให้เป็นหน่วยงานเทียบระดับการศึกษา ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการจำนวนไม่เกิน 5 คน โดยเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในสาขาวิชาของการศึกษาระดับนั้นจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน และมีผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 1 คน

1.2.2 ผู้ขอเทียบระดับการศึกษา ต้องไม่เป็นผู้ที่กำลังศึกษาที่ต่ำกว่าระดับที่จัดการศึกษาในระบบ หรือการศึกษานอกระบบที่แบ่งระดับเช่นเดียวกับการศึกษาในระบบ

1.2.3 ผู้ขอเทียบระดับการศึกษาต้องสำเร็จการศึกษาในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับที่ประสงค์จะขอเทียบหนึ่งระดับ ยกเว้นการขอเทียบระดับประถมศึกษา

1.2.4 สถานศึกษาต้องกำหนดระยะเวลาที่ให้มีการเทียบระดับการศึกษา โดยประกาศเป็นการทั่วไปอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

1.2.5 การประเมินเทียบระดับการศึกษา ให้ประเมินให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ตามมาตรฐานของหลักสูตร โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ผลการประเมินจะได้เป็น ผ่าน – ไม่ผ่าน หากไม่ผ่านการประเมินสามารถเก็บสะสมผลการประเมินไว้ได้ 5 ปี

1.2.6 ผู้ผ่านการประเมินเทียบระดับการศึกษา จะได้รับประกาศนียบัตรเป็นหลักฐานแสดงการเทียบระดับการศึกษา

2. การเทียบโอนผลการเรียน

การเทียบโอนผลการเรียน เป็นการนำผลการเรียนซึ่งเป็นความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้เรียน ที่เกิดจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มาประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งแนว

ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการเทียบโอน
ผลการเรียน ดังนี้

2.1 ผู้ขอเทียบโอนต้องขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียน หรือนักศึกษาของ
สถานศึกษาหนึ่ง โดยสถานศึกษาดังกล่าวดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนในภาคเรียนที่เรียนแรก
ที่ขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา ยกเว้นกรณีมีเหตุผลจำเป็น

2.2 จำนวนหมวดวิชา รายวิชา จำนวนหน่วยการเรียนรู้ที่จะรับ
เทียบโอนและอายุของผลการเรียนที่จะนำมาเทียบโอน ให้อยู่ในสมดุลดยพินิจของคณะ
กรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษา ทั้งนี้ เมื่อเทียบโอนแล้วผู้ขอเทียบโอนต้องมี
เวลาเรียนอยู่ในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนไม่น้อยกว่า 1 ภาคเรียน

2.3 ในกรณีมีเหตุผลจำเป็นระหว่างเรียน ผู้เรียนสามารถแจ้งความ
จำนงขอไปศึกษาบางรายวิชาในสถานศึกษาอื่น แล้วนำผลมาเทียบโอนได้ โดยความเห็นชอบของ
คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษา

2.4 การเทียบโอนผลการเรียน ให้ดำเนินการในรูปคณะกรรมการ
เทียบโอนผลการเรียน จำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน แต่ไม่เกิน 5 คน

2.5 การเทียบโอนให้ดำเนินการ ดังนี้

2.5.1 กรณีผู้ขอเทียบโอน มีผลการเรียนมาจากหลักสูตรต่างๆ
ให้หมวดวิชา รายวิชา หรือหน่วยการเรียนรู้ที่มีจุดประสงค์และเนื้อหาสอดคล้องกันไม่น้อยกว่าร้อยละ
60 มาเทียบโอนผลการเรียนได้และพิจารณาให้ระดับผลการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่รับ
เทียบโอน

2.5.2 กรณีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ให้
พิจารณาเอกสารหลักฐาน (ถ้ามี) โดยให้มีการประเมินด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย และให้ระดับผล
การเรียนตามเกณฑ์การประเมินผลการเรียนของหลักสูตรที่รับเทียบโอน

4.3.2 แนวทางการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ,หน้า 35) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติวัดผล
ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนไว้ดังนี้

1. กำหนดระเบียบ แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของ
สถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล และประเมินผลแต่ละรายวิชา ให้
สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียน การสอน โดยเน้นการประเมินสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน

4. จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียน จากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

5. พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การวัดผล ประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่ใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อวัดความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ และการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆ หรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง ในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งมีแนวทางในการวัดผล ได้แก่ การกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผล การส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผล การเรียนการสอน การจัดให้มีการเทียบโอนความรู้ และการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล

4.4 การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

4.4.1 ความหมายการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเป็นแนวปฏิบัติให้มีความมั่นใจว่า ถ้าสถานศึกษาได้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้แล้วจะทำให้คุณภาพ การศึกษาเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง สำหรับความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2542, หน้า 8) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียนผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 7) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้ ผู้รับบริการทางการศึกษาโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน และผู้ปกครองและผู้รับบริการ โดยอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมี

ประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ ป้องกันการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตไม่มีคุณภาพ

กรมวิชาการ (2544, หน้า 24 – 27) ได้กล่าวถึงระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องประกอบด้วย

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผุดูระบบการประกันคุณภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ(2546, หน้า 31) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในคือ กระบวนการบริหารที่มีการพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยใช้วงจร การบริหาร พี ดี ซี เอ (PDCA) มาช่วยในการบริหาร เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความมั่นใจว่า สถานศึกษาได้จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ 2542 หมวด 6 มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมการ ดำเนินการ และรายงานโดยมีการจัดทำ รายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

4.4.2 แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544, หน้า 24-27) ได้กล่าวถึงระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา ให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการ ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัดและได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์และวิธีการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ควรเป็นดังนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้าง การบริหารจัดการ ที่เอื้อต่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2. ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
สถานศึกษาให้มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

2.1 กำหนดแนวทางวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
สถานศึกษา

2.2 กำกับติดตามและให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ
ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.3 เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบบทวน
และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

3. ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศ ที่มีข้อมูลเพียงพอต่อการดำเนินงาน
ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

4. ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุม
สาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้อง
กับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. ให้สถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดย
คำนึงถึงหลักและครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

5.1 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา
และความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและสภาพความสำเร็จของ
การพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่องชัดเจนและเป็นรูปธรรม

5.3 กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาการหรือผลการวิจัยหรือข้อมูล
เชิงประจักษ์ ที่อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการ
เรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ
เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

5.4 กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

5.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้ง
ผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.6 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครองและ
บุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

5.7 กำหนดการจัดงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างมี

ประสิทธิภาพ

6. ให้สถานศึกษาดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

7. ให้คณะบุคคลที่สถานศึกษาแต่งตั้งดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สำหรับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม อาทิ เช่น การสังเกตพฤติกรรมและกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐานร่องรอยการปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงานและแฟ้มสะสมงาน ตลอดจนการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบวัดมาตรฐาน เป็นต้น

8. ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคน ในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

9. ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามข้อ 8 เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

10. ให้หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดังนี้

10.1 จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

10.2 จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปี/รายภาค

10.3 จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วย

11. ให้หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ดำเนินการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพ สถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ ทั้งนี้การตรวจสอบและทบทวนให้เป็นไปตามข้อ 7 โดยอนุโลม

12. ให้หน่วยงานต้นสังกัดศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบ และเทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับสนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผลและผดุงประสิทธิภาพของระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546,หน้า37) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. จัดระบบโครงการสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
  2. กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
  3. วางแผนการพัฒนาคูณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา
  4. ดำเนินการพัฒนางานตามแผน ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
  5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคูณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
  6. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
  7. ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการ การพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยแนวทางการพัฒนา ประกอบไปด้วย การจัดระบบโครงสร้างองค์กร การกำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา การวางแผนพัฒนาคูณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาการดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพ

ภายใน การประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา และหน่วยงานอื่นในการปรับปรุง และพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายใน การประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา การประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมิน คุณภาพการศึกษา

4.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

4.5.1 ความหมายการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

กิดานันท์ มลิทอง (2536, หน้า 204) ได้ให้ความหมายของสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยี ดังนี้

1. สื่อ หมายถึง ข้อมูลความรู้จากผู้สอน หรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เป็นสิ่งที่ช่วยอธิบายและขยายเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นเพื่อบรรลุถึง วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้

2. นวัตกรรม หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ที่คิดค้นขึ้นมาใหม่ ปฏิบัติการใหม่ ๆ หรือสิ่งใดที่พัฒนาให้ดีขึ้นกว่าของเดิมที่มีอยู่ เมื่อนำมาใช้ในการทำงานแล้วสามารถช่วยให้การ ทำงานนั้นมีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ประสิทธิผลสูงขึ้นกว่าเดิม ทั้งยังประหยัดเวลาและแรงงานด้วย นวัตกรรมที่เกิดขึ้นนี้ย่อมต้องอาศัยเทคโนโลยีในการคิดค้นสิ่งใหม่หรือพัฒนาศักยภาพของเก่าให้ดีขึ้น นวัตกรรมและเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันเสมอ เมื่อมีการนำนวัตกรรมมาใช้ในวง การศึกษา จึงเรียกว่า นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง นวัตกรรมที่จะช่วยให้การศึกษาและการเรียน การสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ มากกว่าเดิมและเกิดแรงจูงใจในการเรียนจากนวัตกรรมเหล่านั้น

3. เทคโนโลยี หมายถึง การประยุกต์ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ทาง เทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมที่เชื่อมต่อกัน สำหรับในการรับส่งข้อมูล มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกสบายและความคล่องตัวในการทำงานทุก ๆ ด้าน และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

ชูศักดิ์ ขำพิมพ์ (2540, หน้า 13) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการสรุปใหม่ ๆ ที่แปลกไปจากเดิม โดยอาจจะได้มาจากการคิดค้นขึ้น หรือการปรับปรุงเสริมแต่งสิ่งเก่า และสิ่งเหล่านี้ได้รับการทดลองและพัฒนาจนเป็นที่เชื่อถือได้

เมธี รุ่งแสง (2540, หน้า 45) ได้กล่าวว่า สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ อาจจะเป็นความคิดพฤติกรรม หรือสังคมใหม่ ๆ หรืออาจเป็นการรับรู้ใหม่ของใหม่และ

แบบอย่างใหม่ ๆ ในวัฒนธรรมหนึ่งและยังรวมไปถึงการค้นพบและการคิดประดิษฐ์ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ น้อย ที่เกิดขึ้นก็อาจจัดได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้

4.5.2 แนวทางการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ(2546,หน้า36)ได้เสนอแนวทางการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียน การสอน และการบริหารงานวิชาการ
2. ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอนและการพัฒนางานด้านวิชาการ
4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น
5. การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ ความคิดใหม่ การปฏิบัติใหม่ ทั้งที่สามารถมองเห็นและสัมผัสได้และไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า รวมทั้งที่เป็นแบบแผน พฤติกรรม ความประพฤติของสังคม ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งประดิษฐ์ วิทยาการใหม่ และด้านที่ไม่เป็นวัตถุได้แก่ ความเชื่อ ความนึกคิด ความศรัทธาซึ่งเป็นเรื่องใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคล โดยนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาผสมผสานกลมกลืนกันอย่างสร้างสรรค์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ที่จะนำมาใช้จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีความหลากหลาย เน้นสื่อเพื่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อขึ้นเอง หรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยแนวทางการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา คือ การศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็น ในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และบริหารงาน วิชาการ การส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน การจัดหาสื่อ และ

เทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัด การเรียนการสอน และพัฒนางานด้านวิชาการ การประสานความร่วมมือในการผลิต จัดทำ พัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนและการพัฒนางานวิชาการ การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

4.6 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

4.6.1 ความหมายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 25 ได้กำหนดไว้ว่ารัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น โรงเรียนทุกแห่งซึ่งมีหน้าที่ดำเนินงานให้สนองนโยบายของพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และดำเนินการ เพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ขึ้นในโรงเรียนได้มีผู้กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542, หน้า 7)

ปัญญา แก้วกียูร (2545, หน้า 32) กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การปรับปรุง ซ่อมแซม แต่งเติม หรือพัฒนา สถานที่ต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 43 - 48) ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ และศูนย์การเรียนรู้ว่าหมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

4.6.2 แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 36) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. สำรวจแหล่งการเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง
2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้และประสานความร่วมมือสถานศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เข้าร่วมกัน

4. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การปรับปรุงซ่อมแซม แต่งเติม หรือพัฒนา สถานที่ต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน โดยมีแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ คือ การสำรวจแหล่งการเรียนรู้ การจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้

4.7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4.7.1 ความหมายการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

รวีวรรณ ชินะตระกูล (2535, หน้า 1) กล่าวว่า การวิจัยทางการศึกษาหมายถึง การนำระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการหาข้อเท็จจริงทางการศึกษา ซึ่งช่วยพัฒนาแนวความคิดและทฤษฎีทางวิชาการหรือค้นหาข้อมูลเหตุแห่งปัญหา เพื่อให้สามารถประยุกต์หลักวิชาและประสบการณ์ กำหนดเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์ (2546, หน้า 9) กล่าวว่า การวิจัยทางการศึกษาเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานริเริ่ม ต้องอาศัยจิตใจและเจตคติที่อยากรู้อยากเห็น ต้องการความจริงใจและใจกว้าง ต้องอาศัยสมมติฐานที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างต้องเป็นไปตามกฎและมีระเบียบ ต้องมีการสังเกต เป็นเบื้องต้นแรก เป็นการศึกษาในเรื่องของเหตุและผล มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะค้นพบทฤษฎีและการลงความเห็นสรุปเป็นหลัก ต้องมีการวางแผนที่จะขั้นตอนในการรวบรวมและประเมินผลข้อมูล และต้องมีการจัดและสรุปข้อมูลที่รวบรวมได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาของไทย ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยและกำหนดไว้หลายมาตราที่ชี้ให้เห็นว่าการวิจัยเป็นกระบวนการที่ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกที่นำไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 9) กล่าวไว้ว่า การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ทั้งการนำกระบวนการวิจัยมาใช้

ประโยชน์ โดยเฉพาะ การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยนั้น เป็นแนวทางหนึ่งของผู้สอนและผู้บริหารสามารถนำไปปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้ กล่าวคือ มาตรา 24 (5) ระบุให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถใช้การวิจัยเพื่อศึกษาเรื่องที่น่าสนใจ และต้องการหาความรู้ใหม่ หรือต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การวิจัยจึงสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการคิด การจัดการ หาเหตุผลในการตอบปัญหาและรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา มาตรา 30 ระบุให้ผู้สอนทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้สอนนอกจากจัดกระบวนการเรียนการสอนแล้ว ยังใช้การวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการรู้คำตอบ พัฒนาลักษณะที่ต้องการพัฒนาหรือแก้ปัญหา การศึกษาและพัฒนาในสิ่งที่เป็นปัญหาหรือต้องการพัฒนาควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยให้เป็นกระบวนการเดียวกัน สามารถมองเห็นปัญหา ระบุหรือรู้ปัญหาได้ รู้จัดการวางแผนการวิจัย เก็บข้อมูลและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบมีหลักฐานการได้มาซึ่งข้อค้นพบ มีเหตุผลอธิบายถึงข้อค้นพบ มาตรา 48 ระบุให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจึงต้องวิจัยเชิงประเมินเกี่ยวกับองค์กรหรือสถานศึกษา เพื่อใช้ผลการวิจัยนั้นประกอบการตัดสินใจ จัดทำนโยบายและแผน ตามพันธกิจขององค์กรนั้นต่อไป การวิจัยจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการที่นำผลมาใช้ในการพัฒนา ในขณะเดียวกันผู้บริหารสามารถใช้การวิจัยเพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ดำเนินการสร้างภูมิปัญญา และการเรียนรู้ได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้นำการวิจัยมาใช้เป็นกระบวนการควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้และการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังนี้

1. การใช้การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนทำวิจัยเพื่อใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถวิจัยในเรื่องที่สนใจหรือต้องการหาความรู้หรือต้องการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการวิจัยจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด ฝึกการวางแผน ฝึกการดำเนินงานและฝึกหาเหตุผลในการตอบปัญหา โดยผสมผสานองค์ความรู้แบบบูรณาการเพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง

2. การวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้สอนสามารถทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการศึกษา วิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ วางแผนแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ให้ผู้สอนสามารถทำวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพการเรียนรู้ ด้วยการศึกษ วิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ ออกแบบและ

พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลการใช้นวัตกรมนั้น ๆ และให้ผู้สอนสามารถนำกระบวนการวิจัยมาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคนิควิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์ปัญหา สร้างแนวทางเลือกในการแก้ปัญหา ดำเนินการตามแนวทางที่เลือก และสรุปผลการแก้ไขปัญหาอันเป็นการฝึกทักษะฝึกกระบวนการคิด ฝึกการจัดการเผชิญสภาพการณ์จริง และปรับประยุกต์มวลประสบการณ์มาใช้แก้ปัญหา

3. การวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มุ่งให้ผู้บริหารทำการวิจัย และนำผลการวิจัยมาประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งจัดทำนโยบายและวางแผนบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่นำไปสู่คุณภาพการจัดการศึกษา และเป็นแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

4.7.2 แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ(2546,หน้า35)ได้เสนอแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหารการจัดการและพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษา

2. ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพ การเรียนรู้ให้แก่แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

3. ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจน การเผยแพร่ผลงานวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการค้นหาความรู้และแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เชื่อถือได้ สามารถนำผลการค้นพบมาแก้ไขการเรียนรู้หรือตัดสินใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากการวิจัยเป็นกระบวนการเชิงระบบ ที่ใช้การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งโดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิด ออกแบบวางแผน และสร้างเครื่องมือวิจัย รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล จนถึงขั้นการสรุปและรายงานผล โดยมีแนวทางในการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ การส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อ พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อ การประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และการเผยแพร่ผลงานการวิจัย

4.8. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

4.8.1 ความหมายการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

กิติมา ปรีดีดีลิก (2532 ,หน้า 237) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ว่า หมายถึง กระบวนการในการวางแผน การควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากร และการเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการสู่ชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน และโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน

นิวัฒน์ วงษ์ชะอุ่ม (2536,หน้า 14) กล่าวว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การแลกเปลี่ยนข่าวสารทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของตนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวระหว่าง บ้าน โรงเรียนชุมชน โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลางชุมชน ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรมและเป็นตัวนำในการนำความเจริญมาสู่ชุมชนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่นในชุมชน เป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชนและเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กัลยา พลีรักษ์ (2539,หน้า 13) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนติดต่อสื่อสารสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานด้านการศึกษาของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าในด้านวิชาการไปพร้อมกัน

4.8.2 แนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ไพรัช อรรถกามานนท์ และมัทนา ไชยวรรณ์ (2546,หน้า 41) ได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ของรัฐตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน(มาตรา 29) ดังนี้

1. ร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุติธรรม ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

2. จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา
อบรมมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อ
พัฒนา ชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ หาวิธีการสนับสนุนให้มีการ
แลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 38) ได้กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมและ
สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ไว้ดังนี้

1. สสำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการ
ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัด
การศึกษา

2. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการ และการพัฒนาคุณภาพการ
เรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

3. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว
องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่
บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง การแลกเปลี่ยน
ข่าวสารทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของ
การศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของตน ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของ
โรงเรียน เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวระหว่าง บ้าน โรงเรียนชุมชน โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์
ประชาคม ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรม และเป็นตัวนำในการความเจริญมาสู่ชุมชนเพื่อให้เกิด
ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน กับสถาบันอื่นในชุมชนเป็นแนวทางในการ
ประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน และเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชน โดยมีแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร
หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา คือ การศึกษาสำรวจความต้องการสนับสนุนงานวิชาการ
แก่ชุมชน การจัดการให้ความรู้ เสริมสร้างความคิดและเทคนิค ทักษะทางวิชาการ การส่งเสริมให้
ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา การส่งเสริมให้
มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคคลครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีนักวัดผลและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

ไพศาล หวังพานิช. (2526 , หน้า 41) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ หรือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงคุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียน การสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกอบรมหรือจากการสอน การวัดผลสัมฤทธิ์จึงเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถหรือสัมฤทธิ์ผล ของบุคคล ว่าเรียนแล้วรู้เท่าไร มีความสามารถชนิดใด

อารีย์ วชิรวราการ. (2542,หน้า 38) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียน การสอน การฝึกฝน หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่โรงเรียน ที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ และอารีย์ยังได้กล่าวถึงความหมายของ การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ด้วยว่า หมายถึง วิธีการตรวจสอบว่านักเรียนมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้เพียงใด การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงเป็นการวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพทางสมองและสติปัญญาของนักเรียน ภายหลังจากที่ได้เรียนไปแล้วโดยใช้แบบทดสอบ ดังนั้น ถ้าผู้สอนตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาให้ชัดเจน จะทำให้การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้

สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้นี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึง ผลการทดสอบทางการศึกษาศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O- NET) ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นปีที่ 3) ของนักเรียนทุกคน ในปีการศึกษา 2548 ถึง 2550

5.1. การสอบวัดความรู้พื้นฐาน O – Net

การสอบ O-net (Ordinary National Education Test) คือ การทดสอบระดับชาติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 6 ทุกกลุ่มสาระ(8กลุ่มสาระ) การทดสอบดังกล่าว เป็นการทดสอบความรู้รวบยอดปลายช่วงชั้น

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน) หรือ สทศ. มีบทบาทหน้าที่ในการจัดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้กับนักเรียนทุกคนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อุดมศึกษา และด้านอาชีวศึกษา เพื่อเป็นตัวชี้กลับไปให้สถานศึกษาปรับปรุงการเรียนการสอน ในปีพ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2550 สถาบันทดสอบฯจัดสอบให้เฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใน 5กลุ่มสาระ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาอังกฤษ ต่อมาในปีพ.ศ. 2551 จะจัดสอบให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใน 8 กลุ่มสาระ และประถมศึกษาปีที่ 6 ใน 3 กลุ่มสาระและในปีต่อ ๆ ไปจะขยายการจัดสอบให้ครบทุกปลายช่วง

ชั้น(ประถมศึกษาปีที่ 3 ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 6) ทุกกลุ่มสาระ และขยายไปยังระดับอุดมศึกษาและด้านอาชีวศึกษา

5.2 การนำผลคะแนน O-net ไปใช้ในการพัฒนาครูและนักเรียน

ขั้นตอนในการนำผลคะแนน Onet ไปใช้ในการพัฒนาครูและนักเรียนนั้น ได้แบ่ง ขั้นตอนออกเป็นทั้งหมด 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ต้นเดือนพฤษภาคม ผู้อำนวยการโรงเรียนเรียกประชุมครูและนำคะแนน O-NET ที่ได้รับจากสถาบันทดสอบฯ มาถ่ายสำเนาแจกครูที่รับผิดชอบในการสอนกลุ่มสภะนั้น หรือระดับชั้น นั้น เพื่อทำความเข้าใจกับตัวเลขและค่าสถิติ และร่วมกันปรับโครงสร้างเวลาของชั่วโมงที่ใช้ในกลุ่ม สภะนั้นและช่วงชั้น โดยเน้นว่ากลุ่มสาระที่ได้คะแนนต่ำอาจเพิ่มเวลาให้ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในหลักการ ของการเน้นของโรงเรียน เช่น โรงเรียนที่เน้นคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ก็ยังคงต้องให้ชั่วโมงมากกว่า กลุ่มสาระที่ไม่เน้นการปรับโครงสร้างเวลาต้องอยู่ในกรอบชั่วโมงรวมที่หลักสูตรสถานศึกษา กำหนด

ขั้นที่ 2 ผู้อำนวยการโรงเรียนให้หัวหน้าหมวด/หัวหน้ากลุ่มจัดประชุมกับครูผู้สอน เพื่อนำ คะแนน O-NET มาปรับปรุงให้ตรงจุดในประเด็นต่อไปนี้คือ

- (1) แผนการสอนทั้งปี (40 สัปดาห์)
- (2) แผนการสอนรายครั้ง
- (3) สื่อการสอน
- (4) วิธีวัดผลของครู
- (5) วิธีประเมินผลของครู
- (6) การทำวิจัยในชั้นเรียนเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือหรือเสริม
- (7) คำแนะนำ แนวแนวของครู ให้กับนักเรียนบางคน บางเรื่อง
- (8) การพัฒนาครูในเรื่องความรู้ในเนื้อหาและครูศึกษา

ขั้นที่ 3 ให้ครูที่รับผิดชอบระบุสิ่งที่ตนคิดว่าจะปรับปรุงเสนอหัวหน้าหมวด/กลุ่มเพื่อให้ทาง โรงเรียนช่วยเหลือหรือพิจารณา โดยเขียนแผนการทำงานพร้อมระยะเวลาที่คาดว่าจะทำเสร็จได้ จริง

ขั้นที่ 4 ผู้อำนวยการโรงเรียนและหัวหน้าหมวด/กลุ่ม พิจารณาแผนที่ครูเสนอพร้อม คำแนะนำ

ขั้นที่ 5 เมื่อครบเวลาตามแผน ผู้อำนวยการโรงเรียนและหัวหน้าหมวด/กลุ่ม รวบรวมข้อมูล ของผลงานที่ทำตลอดจนคะแนนสอบของนักเรียน ซึ่งน่าจะพิสูจน์ว่าครูได้มีการแก้ไขที่ตรงจุดกับ นักเรียนบางคน บางเรื่องมากน้อยเพียงใด

ชั้นที่ 6 รอดผลสอบ O-NET จากสถาบันทดสอบฯ และดำเนินการชั้นที่ 1 – 5 ตลอดจน พล็อตกราฟเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของคะแนน O-NET ที่น่าจะสูงขึ้น

ชั้นที่ 7 ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าหมวด/กลุ่ม และครูทำเช่นนี้ทุกปี เพื่อพัฒนาการเรียน การสอนของตนโดยมีคะแนน O-NET เป็นตัวชี้

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1. งานวิจัยภายในประเทศ

วิวัฒน์ สุวรรณอภิชน (2546, บทความย่อ) ได้ทำการศึกษา การบริหารงานวิชาการใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า การบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 ในภาพรวม อยู่ในระดับ “ปาน กลาง” เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” เพียงข้อเดียว คือ การ ประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษา ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ “ปาน กลาง” ปัญหาที่สำคัญได้แก่ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้ม แข็งทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

จรรยา แก้วจินดา (2548, บทความย่อ) ได้ทำการศึกษการบริหารงานวิชาการตาม ทรรศนะของครูโรงเรียนเอกชนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 พบว่า ทรรศนะของ ครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา รายด้านอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร ด้านการประกัน คุณภาพการศึกษา ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการสอนซ่อม เสริม และด้านวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ประทวน พรหมจ้อย (2548, บทความย่อ) ได้ศึกษา การบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหาร สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า สภาพการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” สำหรับกา รส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชนที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ส่วน ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีปัญหายุ่งใน ระดับ “น้อย” เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีปัญหายุ่งอยู่ในระดับ “ปานกลาง” 3 ด้าน คือ ด้านการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ประจักษ์ โพธิ์วัด (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ความพึงพอใจของครู นักเรียน และ ผู้ปกครองต่อการบริหารโรงเรียนตะคร้อพิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 3 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ต่อการบริหารโรงเรียนตะคร้อพิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ความพึงพอใจด้านการบริหารงานวิชาการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่ามากที่สุดคือ การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการโดยให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ปกครอง และชุมชน และ ส่งเสริมให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียน ตามลำดับ

ลำไพ มาไกล (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ กรณีศึกษาโรงเรียนนารายณ์วิทยา อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบว่า สภาพการบริหารงาน วิชาการโรงเรียนนารายณ์วิทยา อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในภาพรวม มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนนารายณ์วิทยา อำเภอชัยบาดาล จังหวัด ลพบุรี มี 9 งาน ประกอบด้วย งานนโยบายและการวางแผนงานวิชาการ งานหลักสูตร การเรียนการสอน งานการจัดการเรียนการสอน งานการจัดกิจกรรมนักเรียน งานการส่งเสริมสนับสนุนงานด้าน วิชาการ งานการพัฒนาการเรียนการสอน งานพัฒนาบุคลากร งานการนิเทศและติดตามผล งานการวัดผล และประเมินผล เมื่อศึกษาแต่ละงาน พบว่ามีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทุกงาน

ศันสนีย์ สานุ่ม (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความคิดของครูและผู้ปกครองนักเรียน ต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 33 จังหวัดลพบุรี พบว่า ความคิดเห็นของ ครู และผู้ปกครองนักเรียนต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 33 จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายด้าน พบว่า การพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การ พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ การพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นกัน ยกเว้น 2 ด้านคือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และ การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ศุภวรรณ นิตสุวรรณ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ มาก 9 ด้าน มีเพียง 3 ด้าน ที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน และด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับสถานศึกษา

สมเกียรติ นาคประสาท (2548,บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยยึดผู้เรียน เป็นสำคัญ โรงเรียนบางระจันวิทยา จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า นักเรียนโรงเรียนบางระจันวิทยามีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิชา วิทยาศาสตร์โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้าน กิจกรรมการเรียนการสอน และ ด้านการวัดผลประเมินผล

สกุล หมื่นสุข (2548,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและผู้ปกครองนักเรียนต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครู มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการใน สถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ขนาด สถานศึกษา และประสบการณ์ มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ผู้ปกครองนักเรียนใน สถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษา ขนาดใหญ่ มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการใน สถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผ่องพรรณ ศรีสมหวัง (2549,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อ แหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต สารสนเทศศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านแหล่งเรียนรู้ จาก ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในด้านแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และข้อที่นักเรียน มีความพึงพอใจมากที่สุดคือความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้ อันดับ 2 คือ ความน่าสนใจ และ ความรู้ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจากคู่มือแหล่งเรียนรู้

กฤษณ์ จันทรสระแก้ว (2550 , บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ความพึงพอใจของนักเรียน ในการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนในการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ที่เหลือเป็นในระดับปานกลาง คือ เรื่องการสามารถทดแทนการสอนใน ห้องเรียนและการมีคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพียงพอในทุกวิชา ส่วนความพึงพอใจในรูปแบบการ นำเสนอของสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการนำเสนอรูปแบบ มัลติมีเดียมากที่สุด

คำเบ็ง รตสีดา (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาภายในศูนย์เครือข่ายโรงเรียนนาจันศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 5 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ภายในศูนย์เครือข่าย โรงเรียนนาจันศึกษาโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก ทั้ง 12 ด้าน 3 อันดับแรก คือ ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา อันดับสุดท้ายคือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ทวิ จันทรมนตรี (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านนิเทศการศึกษา ตามลำดับ

บันลือ พลพันธ์ (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1 – 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูวิชาการ และ ครูผู้สอน พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 – 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการศึกษา

มณูญ ศิลาศรี (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนที่จัดการศึกษา 3 ช่วงชั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนที่จัดการศึกษา 3 ช่วงชั้น โดยภาพรวม มีการปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 12 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและการประเมินผล ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านพัฒนาแหล่ง การเรียนรู้ด้านนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการวัดผลและการประเมินผล ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ปฏิบัติอยู่ใน

ระดับมาก ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

วัชรภรณ์ วิจารณ์ (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ และด้านการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชน ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ 1) ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ และวางแผนการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ 2) ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 3) ควรจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอและมีคุณภาพ

6.2. งานวิจัยต่างประเทศ

วิลเลียม (Williams, 1972, p.4909-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของครูใหญ่ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในรัฐอินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัย พบว่า ครูใหญ่ส่วนมากใช้เวลาในการประเมิน และปรับปรุงการสอนน้อยและมักจะมอบหมายความรับผิดชอบในการประเมินผล และปรับปรุงการสอนให้กับหัวหน้าหมวดวิชา การนิเทศการสอนของครูใหญ่มีน้อยมาก และโรงเรียนขนาดใหญ่มีน้อยมาก เวลาที่ครูใหญ่ให้แก่การปรับปรุงการสอนมีน้อยลง

แอกที (Agthe, 1980, PP.3076-3077) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทและหน้าที่ของครูใหญ่ และครูในงานวิชาการ พบว่า ครูใหญ่ยอมรับว่างานปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำเป็นคณะโดยให้ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน ครูใหญ่ให้ความสำคัญต่อการนิเทศการศึกษา น้อย ครูใหญ่และครูมีความเห็นว่าโครงการสอนของอำเภอมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตรในโรงเรียน นวัตกรรมและเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตร

โอลานียิ (Olaniyi, 1985, p.1469-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของอาจารย์ใหญ่ บรรยายภาคในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในประเทศไนจีเรีย การศึกษาค้นคว้าเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของอาจารย์ใหญ่ ตามทัศนะของตนเอง และบรรยายภาคของ

โรงเรียน ตามทัศนคติของครูและนักเรียน และหาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศของโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ซึ่งได้คะแนนที่ได้จากการสอบโดยใช้แบบสอบถามของโรงเรียนอัฟริกาตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของอาจารย์ใหญ่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

มินูดิน (Minudin, 1987, p. 2403-A) ศึกษาบทบาททางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนรัฐซาบาร์ท มาเลเซีย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารเป็นหลักในการประเมินผลโครงการของโรงเรียน สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีการศึกษาและประสบการณ์เพิ่มขึ้น กำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอย่างชัดเจน ควบคุมโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งหมดของโรงเรียน สอนในระดับชั้นรู้และเข้าใจกฎข้อบังคับในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ

แมททอกซ์ (Mattox, 1987, p. 6016-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ความต้องการในการปฏิบัติงานของครูใหญ่โรงเรียนในรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลวิจัยพบว่า ความต้องการที่มีอยู่ในระดับสูงของครูใหญ่ คือความต้องการที่จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานด้านการนิเทศการสอน การประเมินผล การปรับปรุงการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร

สุริยง ไชโกศรี (Suriyong Chaikosri, 2004, Abstract) ได้ทำการศึกษา การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์ เขตพื้นราบในจังหวัดสระแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการศึกษาและแนะนำการใช้หลักสูตร ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน และด้านสุดท้ายคือด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าโรงเรียนได้มีการปฏิบัติสูงเกือบทุกด้าน มีบางด้านมีการปฏิบัติน้อย ได้แก่ การวางแผนงานวิชาการระยะยาว 5 ปี จัดให้มีการศึกษาดูงานโรงเรียนตัวอย่าง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การจัดให้มีคลังข้อสอบและศึกษานิเทศก์ทำข้อสอบ สำหรับปัญหาในการบริหารปรากฏว่าอยู่ในระดับมาก คือ การจัดครูผู้สอนอาจารย์ไปศึกษาดูงาน นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดทำแผนการสอน การจัดเอกสารหลักสูตร การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน การนำเอาผลการประเมินจากการนิเทศมาปรับปรุงการเรียนการสอน การกำหนดมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบงานทะเบียนนักเรียน การจัดทำปฏิทินเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การนำเอาผลการวัดและประเมินผลมาปรับปรุงการเรียนการสอน และการจัดการสอนซ่อมเสริมไว้ในตารางสอน ส่วนประเด็นอื่น ๆ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

สรุปจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารงานวิชาการส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางให้โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลกเขต 1 สามารถปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น เพื่อให้มีคะแนน การทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานดีขึ้น